

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI

OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

«TASDIQLAYMAN»

Termiz davlat universiteti rektori

A.R.Marximov

2023 yil 08 oy 08 kuni

JAHON XO'JALIGI GEOGRAFIYASI

fanidan

O'QUV DASTURI

Bilim sohasi: 100000-Gumanitar soha
Ta'lim sohasi: 140000-Tabiiy fanlar
Ta'lim yo'nalishi: 60530400-Geografiya

Termiz-2023

Fan/modul kodi	O'quv yili	Semestr	ECTS - Kreditlar	
GGR309	2023-2024	3	6	
Fan/modul turi	Ta'lim tili		Haftadagi dars soatlari	
Majburiy	O'zbek/rus		4	
1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari (soat)	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Jahon xo'jaligi geografiyasi	60	120	180
2	I.MODUL TAVSIFI(Description)			
<p>JaHon xo'jaligi geigrafiyasi fani ma'ruza va amaliy mashg'ulotlar davomida Jaxon xo'jaligi geigrafiyasi fanining ob'ekti, predmeti, maqsadi, vazifalari, tadqiqot usullari, Jaxon xo'jaligi to'g'risida ma'lumotlar manbalari. Xo'jaligi va iqtisodiyoti, ishlab chiqarishi. Xo'jalik tarmoqlar geografiyasi, Jahon xo'jaligining globalashuvi, Geografik mehnat taqsimotining shakllanishi, Jahonning turistik markazlari geografiyasi, Resurs muammosini hal etish yo'llari, Rivojlanayotgan mamlakatlarning sanoatlashuviga ta'sir ko'rsatuvchi omillarini aniqlash. Jahon tabiiy resurslari va mehnat resurslari, Temir rudasi qazib olish va po'lat ishlab chiqarishdagi hududiy o'zgarishlar, Rangli metallurgiyani hududiy tashkil etilishini tahlil qilish, Jahon mashinasozligi markazlari, Jahon xo'jaligi va Jahon qishloq xo'jaligi geografiyasi, Transport konfiguratsiyasining regional xususiyatlarini mintaqalar bo'yicha o'rganish kabi mavzular misollar asosida tushuntirib o'tilgan.</p>				
II.FANNING MAZMUNI				
<p>Tabalalarda jahon xo'jaligi tizimlarining rivojlanishi, tabiiy resurs salohiyati va jahon iqtisodiyoti tarmoqlarining joylashishi, alohida mamlakatlarning jahon xo'jaligi tarmoqlaridagi o'rmini aniqlash va qiyosiy ustunliklarini topish haqida nazariy bilim va ko'nikmalarni shakllantirishdan iborat.</p> <p>Fanning vazifasi talabalarga jahon xo'jaligi tizimining rivojlanish konsepsiyalari va tendensiyalari, xalqaro mehnat taqsimoti, jahon mamlakatlari hamda mintaqalarining rivojlanishidagi hududiy farqlanishlar, jahon xo'jaligi alohida tarmoqlarining joylashuv xususiyatlari va undagi tarkibiy o'zgarishlarni tahlil qilishni o'rgatishdan iborat.</p>				

III. ASOSIY NAZARIY QISM (ma'ruza mashg'ulotlari)

III.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: (THEMES)

1-mavzu. Jahon xo'jaligining vujudga kelishi.

Xalqaro mehnat taqsimotining shakllanishi. Geografik mehnat taqsimotining shakllanishi. Hududiy mehnat taqsimoti. Xalqaro va rayonlararo mehnat taqsimoti. Adam Smitning mutlaq afzallik nazariyasi. David Rikardonning nisbiy (qiyosiy) afzallik qonuni. Hududiy mehnat taqsimoti va jahon bozorining tashkil etilishi. Osiyo mamlakatlarining iqtisodiy rivojlanish xususiyatlari. Antik davr mamlakatlarining iqtisodiy rivojlanish xususiyatlari (Qadimgi Rim va Qadimgi Gretsiya).

2-mavzu. Jahon bozorining tashkil etilishi va G'arbiy Yevropaning rivojlanishi.

XV-XVII asrlarda Yevropa mamlakatlari iqtisodiy rivojlanishi tezlashishining ob'ektiv shart-sharoitlari. Manufakturaning yuzaga kelishi. Buyuk geografik kashfiyotlarning Yevropa mamlakatlari rivojlanishiga ta'siri. Birinchi mustamlaka imperiyalarning paydo bo'lishi. Protestantizm iqtisodiy rivojlanishning yangi omili sifatida.

3-mavzu. Sanoat inqilobi va uni jahonning turli mintaqalariga ta'siri.

Eng muhim texnik kashfiyotlar, bug' mashinasining yaratilishi. Yevropa va Shimoliy Amerika mamlakatlardagi sanoat inqilobining dunyo mintaqalari iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri. Mustamlaka tuzumi.

4-mavzu. XX asrda va XX asr boshlarida jahon xo'jaligining rivojlanishi.

XX asr oxiri XXI asr boshlarida jahon iqtisodiyotining rivojlanishi. Rivojlangan va rivojlanayotgan davlatlar iqtisodiy o'sishining sur'atlari. Hozirgi zamon rivojlanayotgan mamlakatlari iqtisodiyotining yuqori sur'atda o'sishiga ta'sir etuvchi omillar.

5-mavzu. Tabiiy resurslar klassifikatsiyasi. Energetika resurslari.

"Tabiiy resurs" tushunchasi. Jahon tabiiy resurslarining turlari. Energetika resurslari. Neft. Gaz. Yangi ishlab chiqarish texnologiyalari hisobiga neft va gaz zahiralari qazib chiqarishning o'sishi. Ko'mir. Uran rudalari. Hidroenergetika resurslari. Noan'anaviy energetika resurslari.

6-mavzu. Mineral resurslar.

Rudali resurslar. Temir rudalari qazib olish. Marganets va aluminiy rudalari. Qo'rg'oshin va rux konlari. Oltin. Platina. Qalay rudalari. Ximiyaviy xom-ashyolar. Fosforit va apatitlar. Kaliy tuzlari. Olmos. Zumurad toshlari. Yoqut qazib olish.

<p>materiallari sanoati. O'rmon sanoati. Yengil sanoati. Jahon to'qimachilik sanoatining yirik areallari.</p> <p>14-mavzu Jahon iqtisodiyotida qishloq ho'jaligi tarmoqlarining rivojlanish xususiyatlari.</p> <p>Jahon qishloq xo'jaligi va uning tarmoqlar tarkibi. Dehqonchilik: donli ekinlar, texnika ekinlari, moyli ekinlar, sabzavotchilik, bog'dorchiilik va uzumchilik. Chorvachilik. Qoramolchilik. Cho'chqachilik. Qo'ychilik. Parrandachilik va boshqalar. Fan-texnika inqilobining jahon qishloq xo'jaligiga ta'siri. Intensiv va ekstensiv qishloq xo'jaligi. Global oziq-ovqat muammosi</p> <p>15-mavzu. Jahon transporti.</p> <p>Transportning turlari. Mamlakatlarda iqtisodiy aloqalarda transportning tutgan o'rni. Jahon transport geografiyasi va uning tarmoq tarkibidagi o'zgarishlar. Uchinchi dunyoning ko'pgina mamlakatlarida (yopiq shakl)ga ega transport tizimlari. Dengiz transporti. Daryo transporti. Temir yo'l transporti. Avtomobil transporti. Havo transporti. Globalashuv jarayonlari va unda transportning ahamiyati.</p>	<p>III. Amaliy mashg'ulotlari buyicha ko'rsatma va tavsiyalar</p> <p>Amaliy mashg'ulotlarning soatlar bo'yicha taqsimoti</p> <table border="1"> <tr> <td>1</td> <td>Yig'ib oluvchi xo'jalikdan ishlab chiqaruvchi xo'jalikka o'tishni o'rganish</td> </tr> <tr> <td>2</td> <td>XV-XVII asrlarda Yevropa iqtisodiyotining shiddat bilan rivojlanishi sabablarini aniqlash.</td> </tr> <tr> <td>3</td> <td>XVIII-XIX asrlarda dunyoning turli mintaqalarida notekis rivojlanish sabablarini tahlil qilish.</td> </tr> <tr> <td>4</td> <td>Rivojlanayotgan mamlakatlarning sanoatlashuviga ta'sir ko'rsatuvchi omillarini aniqlash.</td> </tr> <tr> <td>5</td> <td>Tabiiy resurslar va ularni iqtisodiy rivojlanishga ta'siri.</td> </tr> <tr> <td>6</td> <td>Jahon tabiiy resurslari geografiyasi</td> </tr> <tr> <td>7</td> <td>Resurs muammosini hal etish yo'llari.</td> </tr> <tr> <td>8</td> <td>Jahon neft sanoatining rivojlanish tendentsiyalari.</td> </tr> </table>	1	Yig'ib oluvchi xo'jalikdan ishlab chiqaruvchi xo'jalikka o'tishni o'rganish	2	XV-XVII asrlarda Yevropa iqtisodiyotining shiddat bilan rivojlanishi sabablarini aniqlash.	3	XVIII-XIX asrlarda dunyoning turli mintaqalarida notekis rivojlanish sabablarini tahlil qilish.	4	Rivojlanayotgan mamlakatlarning sanoatlashuviga ta'sir ko'rsatuvchi omillarini aniqlash.	5	Tabiiy resurslar va ularni iqtisodiy rivojlanishga ta'siri.	6	Jahon tabiiy resurslari geografiyasi	7	Resurs muammosini hal etish yo'llari.	8	Jahon neft sanoatining rivojlanish tendentsiyalari.
1	Yig'ib oluvchi xo'jalikdan ishlab chiqaruvchi xo'jalikka o'tishni o'rganish																
2	XV-XVII asrlarda Yevropa iqtisodiyotining shiddat bilan rivojlanishi sabablarini aniqlash.																
3	XVIII-XIX asrlarda dunyoning turli mintaqalarida notekis rivojlanish sabablarini tahlil qilish.																
4	Rivojlanayotgan mamlakatlarning sanoatlashuviga ta'sir ko'rsatuvchi omillarini aniqlash.																
5	Tabiiy resurslar va ularni iqtisodiy rivojlanishga ta'siri.																
6	Jahon tabiiy resurslari geografiyasi																
7	Resurs muammosini hal etish yo'llari.																
8	Jahon neft sanoatining rivojlanish tendentsiyalari.																

<p>7-mavzu. Yer resurslari. O'rmon resurslari. Suv resurslari.</p> <p>Yer resurslari. Haydaladigan yerlar. Yaylovlar. Biologik resurslar. O'rmon resurslari. Shimoliy o'rmon mintaqasi. Janubiy o'rmon mintaqasi. Suv resurslari. Sayyoramizdagi ichimlik suvi zahiralari. Agroiqlim resurslari. Rekreatsiya resurslari. Dunyo okeani resurslari. Resurs muammosi va uni hal etish yo'llari.</p> <p>8-mavzu. Jahon xo'jaligining tarmoqlar geografiyasi. Jahon neft sanoati.</p> <p>Jahon sanoatining tarmoqlar tarkibi. Jahon energetikasi. Yoqilg'i sanoati va uning tarmoqlari. Dunyoda neft qazib olishning o'sishi. Jahon neft sanoati geografiyasidagi o'zgarishlar. Neft qazib olish bo'yicha yetakchi mamlakatlar. Neft eksport qiluvchi tashkilot (OPEK)ga a'zo mamlakatlar. Neft import qiluvchi davlatlar.</p> <p>9-mavzu. Jahon gaz sanoati. Ko'mir sanoati.</p> <p>Gaz sanoati. Dunyoda gaz qazib olishning o'sishi. Gaz qazib olish bo'yicha yetakchi mamlakatlar. Gaz eksport qiluvchi mamlakatlar. Ko'mir sanoati geografiyasi. Dunyoda ko'mir qazib olishning o'sishi. Ko'mir qazib olish bo'yicha yetakchi mamlakatlar. Ko'mir eksport qiluvchi mamlakatlar. Jahonda elektroenergiya ishlab chiqarish.</p> <p>10-mavzu. Jahon qora metallurgiya sanoati.</p> <p>Jahonda temir rudasi qazib olishda yetakchi mamlakatlar. Temir rudasini yirik eksport va import qiluvchi mamlakatlar. Dunyoda po'lat ishlab chiqarishning o'sishi. Po'lat quyish geografiyasi va undagi o'zgarishlar. Po'lat ishlab chiqarishda yetakchi mamlakatlar.</p> <p>11-mavzu. Jahon rangli metallurgiya sanoati.</p> <p>Jahon aluminiy sanoati. Jahonda boksit qazib olishning o'sishi. Boksit qazib olishda yetakchi mamlakatlar. Dunyo bo'yicha birlamchi aluminiy ishlab chiqarishning o'sishi. Mis sanoati. Mis qazib olishda yetakchi mamlakatlar. Tozalangan mis ishlab chiqarish bo'yicha yetakchi davlatlar.</p> <p>12-mavzu. Jahon mashinasozligi.</p> <p>Jahon mashinasozlik geografiyasining tarmoq tarkibidagi o'zgarishlar. Stanok ishlab chiqarish bo'yicha yetakchi mamlakatlar. Avtomobilsozlik. Jahonda avtomobil ishlab chiqarishning o'sishi. Avtomobil ishlab chiqaruvchi yirik kompaniyalar. Avtomobil ishlab chiqarishda yetakchi mamlakatlar. Jahon kemasozligi geografiyasi. Aviakosmikraketa va mudofaa sanoati.</p> <p>13-mavzu. Jahon sanoatining boshqa tarmoqlari.</p> <p>Kimyo sanoati. Jahon kimyo sanoati geografiyasining tarmoq tarkibidagi o'zgarishlar. Azot, kaliy va fosfor o'g'itlari ishlab chiqarishda yetakchi mamlakatlar. Qurilish</p>
--

9	Gaz va ko'mirning asosiy ishlab chiqaruvchi mamlakatlarini aniqlash
10	Temir rudasi qazib olish va po'lat ishlab chiqarishdagi hududiy o'zgarishlar
11	Rangli metallurgiyani hududiy tashkil etilishini tahlil qilish.
12	Jahon mashinasozligi markazlari.
13	Jahon xo'jaligi.
14	Jahon qishloq xo'jaligi.
15	Transport konfiguratsiyasining regional xususiyatlarini mintaqalar bo'yicha o'rganish.

Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jilozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1	Geografik mehnat taqsimotining shakllanishi.
2	Jahonning turistik markazlari geografiyasi.
3	Jahon iqtisodiyotining rivojlanish bosqichlari.
4	Jahon xo'jaligining rivojlanishi to'g'risida ilmiy kontseptsiyalar.
5	Jahon xo'jaligining globallashuvi.
6	Dunyo okeanining biologik resurslari.
7	Afrikaning olmos qazib oluvchi davlatlari.
8	Jahonda oltin va kumush qazib chiqarish.
9	Jahon avtomobilsozlik sanoati.
10	Jahon kimyo sanoati geografiyasi.

11	Jahon qo'ychilik geografiyasi.
12	Dunyo okeanining energetika resurslari.
13	Jahon baliqchilik sanoati.
14	Vino ishlab chikarish sanoati.
15	Jahon chorvachilik geografiyasi.
16	Jahon avtomobil transporti.
17	Jahonda choy va kofe ishlab chiqarish.
18	Xalkaro iktisodiy alokalarning turlari.
19	Jahon xo'jaligi rivojlanishida transmilliy kompaniyalarning roli.
20	Jahon neft sanoati geografiyasidagi o'zgarishlar.
21	Yevropa mamlakatlaridagi sanoat inqilobining dunyo mintaqalari iqtisodiy rivojlanishiga ta'siri.
22	Jahonda noan'anaviy energetika resurslaridan foydalanish.
23	Global oziq-ovqat muammosi va uni hal etish yo'llari.
24	Jahonning yirik fosforit ishlab chiqaruvchi davlatlari.
25	Jahon sanoatining tarmoqlar tarkibi va rivojlanish xususiyatlari.
26	Jahon ko'mir sanoati.
27	BRIC mamlakatlari iqtisodiyoti.
28	Jahon kemasozligi geografiyasi.
29	Jahon to'qimachilik sanoatining yirik markazlari.
30	Jahon mis sanoati.
31	Jahon xom-ashyo bozorlarining rivojlanish xususiyatlari.
32	Jahon oziq-ovqat bozorining tarkibi va rivojlanish xususiyatlari.
33	Xalqaro transport xizmatlari.
34	Xalqaro turizm xizmatlari.

35	Dunyo okeani va uni jahon xo'jaligini rivojlanishida tutgan o'rni.
36	Jahonning aviakosmikraketa sanoati.
37	Yaponiya iqtisodiyoti.
38	Jahon alyuminiy sanoati.
39	Jahon mamlakatlari temir yo'l tizimi.
40	Jahonning universal portlari.
41	Buyuk geografik kashfiyotlarning Yevropa mamlakatlari
42	rivojlanishiga ta'siri.
43	Jahon konteyner tizimi va portlari.
44	Rivojlanayotgan mamlakatlarda kambag'allik muammosi.
45	Jahon xo'jaligida sanoati jihatdan taraqqiy etgan mamlakatlari.
46	Xitoy iqtisodiyoti.
47	Jahon qishloq xo'jaligi.
48	Dunyo viy shaharlar, yirik aglomeratsiyalar, megalopolislar
49	"Katta yettilik" mamlakatlari va ularni jahon iqtisodiyotida tutgan o'rni
50	Hududiy mehnat taqsimoti va jahon bozorining tashkil etilishi.
51	Antik davr mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanish xususiyatlari.
52	Janubi-sharqiy Osiyo mamlakatlarning iqtisodiy rivojlanish xususiyatlari.
53	Transmilliy kompaniyalar geografiyasi.
54	Sanoati jihatdan tarqiy etgan mamlakatlari.
55	AQSh iqtisodiyoti.
56	Lotin Amerikasining yangi industrial mamlakatlari iqtisodiy-jitmoiy rivojlanishi.
57	Rossiya iqtisodiyoti.
58	O'zbekiston iqtisodiyotining jahon xo'jaligidagi o'rni.

59	Yevropa Ittifoqining tarkibi va rivojlanish tendentsiyalari.
60	Jahon iqtisodiyotida sanoati jihatdan taraqqiy etgan mamlakatlari.
4	V Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetentsiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba: • jahon xo'jaligi tizimlarining rivojlanishi, tabiiy resurslar va ularning jahon mamlakatlari, mintaqalari bo'yicha taqsimlanishi hamda jahon iqtisodiyotining tarmoqlar va hududiy tuzilishi haqida tasavvur va bilimga ega bo'lishi; • tabiiy resurslarning joylashishi va ishlab chiqarish o'rtasidagi o'zaro aloqadorliklar hamda jahon xo'jaligi tizimidagi tarkibiy o'zgarishlarni tahlil qilish ko'nikmalariga ega bo'lishi; • talaba jahon mamlakatlari va mintaqalarning rivojlanishidagi hududiy tafovutlar, sanoat inqilobining dunyoning alohida mintaqalari rivojlanishiga ta'sirini aniqlash, tabiiy resurslarning tarqalishi va iqtisodiyot tarmoqlarini hududiy tashkil etish o'rtasidagi o'zaro aloqadorlikni topish malakasiga ega bo'lishi kerak. VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • individual loyihalari; • jamoa bo'lib ishlash va himoya qilish uchun loyihalari. VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ismni topshirish.
5	6 Asosiy adabiyotlar

1. Lipets Yu.G., Pulyarkin V.A., Shlixter S.B. Geografiya mirovogo xozyaystva.Ucheb. posobiye dlya studentov. — M.: Gumanit. izd. Sentr VLADOS, 1999.	2. Rodionova I. A. Ekonomicheskaya i sotsial'naya geografiya mira. V 2 t. T. 1,2 : uchebnik dlya bakalavrov. 2-e izd., ispr. i dop. - M.: Izdatel'stvo Yurayt, 2015.-431 s.
Qo'shimcha adabiyotlar	
3. "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha harakatlar strategiyasi to'g'risida" O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 y., 6-son, 70-modda.	4. Sotsialno-ekonomicheskaya geografiya zarubejnogo mira. pod red. V.V.Vo'lskogo. - M., 2003.
5. Lomakin V.K Mirovaya ekonomika: Uchebnik dlya vuzov. - 3-e izd. -M.: YuNITI-DANA, 2007.	6. Maksakovskiy V.P.Geograficheskaya kartina mira Kn. I, II: Obshchaya xarakteristika mira. M.: Drofa, 2008.
7. Tashayeva S, Egamberdiyeva M, Komilova N, Egamberdiyeva U. Geografiya. Oquv qollanma.-T.:Universitet, 2017.	Axborot manbaalari
8. https://www.wto.org/ .	9. http://www.ereport.ru/ .
10. http://www.cmmarket.ru/ .	
7	Termiz davlat universitetida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan.
8	Fan (modul) uchun ma'sul: Erdanov Muxammadi- geografiya kafedrasi mudiri Xolmatov Ziyovuddin- geografiya kafedrasi o'qituvchisi Esanov Nazar - geografiya kafedrasi o'qituvchisi.
9	Taqrizchilar: Termiz davlat pedagogika institute Geografiya va iqtisodiy bilim asoslari kafedrasi mudiri dosent, g.f.n. O' Yakubov Samarqand davlat universiteti "Iqtisodiy-ijtimoiy Geografiya" kafedrasi dotsenti, g.f.n: O. Muxammedov